

MORGENDIENST

zondag 25 april 2021, 4^e zondag van Pasen (Jubilate)

Online kerkdienst¹

Grote Kerk, Wildervank

voorganger: ds. Marien Grashoff

Welkom

DIENST VAN VOORBEREIDING

Aanvangslied : *Psalm 65: 1, 2*

Moment van stilte

Groet

Kindermoment

Gebed voor de wereld²

God,
in wiens hart liefde is en gerechtigheid,
toon ons vandaag wie wij moeten liefhebben
en wat wij moeten aanvechten of veranderen
opdat uw wil geschiedt op aarde.

Vermeerder onze hoop,
verjaag onze apathie;
spreek tot onze verbeelding
en verdiep onze toewijding,
totdat wij tekens worden van uw koninkrijk
waarvoor wij met anderen samen bidden.

Zo bidden wij
door Christus, onze Heer.
Amen.

Woord van bemoediging³

Ik zag de boekrol van de geschiedenis,
verzegeld met zeven zegels –
maar wie is waardig die te openen?
WIE DURVEN WORDEN ALS HET LAM
ZIJN WAARDIG.

En ik zag aan de hemel een vrouw,
met de zon en de maan en de sterren –

¹ Via Kerkomroep: <https://www.kerkomroep.nl/#/kerken/10592>

Via YouTube: <https://bit.ly/WildervankPKN> of

https://www.youtube.com/channel/UCPYKE_c3b83n1CFKUZR4PXw

² Ochtendgebed voor maandag, *Iona Abbey Worship Book* (2017), pag. 67.

³ Woorden ontleend aan Openbaringen, naar een idee voor de vijftig dagen van de Paastijd in Jan de Jongh, *De honderd dagen rond Pasen* (Zoetermeer: Meinema, 1997, 2^e dr.) pag. 129v.

maar op de aarde raasde de grote draak,
de aloude slang.
WIE DAN EEN NIEUW LIED KUNNEN ZINGEN
WORDEN BEWAARD.

En ik zag de ondergang van Babylon –
waarmee alle tranen worden gewist
en de wereld voor altijd ten goede wordt gekeerd.
WIE LEVEN UIT DE GEEST
HEBBEN GODS RIJK AL GEVONDEN..

Glorialied : *Lied 652*

DIENST VAN HET WOORD

Gebed van de zondag

Lezing uit het Oude Testament : Genesis 11,26-32⁴

Muziek : *Psalm 121* (Hebreeuws)⁵

Lezing uit het Nieuwe Testament : Markus 1,21-27⁶

Acclamatie

Voor uw Woord in de Schriften,
voor uw Woord in ons midden,
voor uw Woord in ons hart,
DANKEN WIJ U, O GOD.

Muziek : 'Nada te turbe' (Taizé)⁷

Preek

Vorige week lazen we hoe Abram 'zomaar' op weg wordt gestuurd door God. Dat is zoveel als het ontstaansverhaal van het Joodse volk. Altijd zijn zij op weg gegaan, gedwongen of vrijwillig, en pas halverwege de vorige eeuw vonden zij hun eigen land terug. En wat daarvan de toekomst is moet nog blijken, denk je soms. In ieder geval is het nu een redelijk veilige haven voor Joden, maar van Abrahams kinderen woont nog steeds de helft, willens en wetens, buiten dat beloofde land. Volk onderweg.

Wat aan Abram werd geboden – je economische en politieke zekerheid achterlaten, dat wat je van huis uit hebt meegekregen durven opgeven, het verleden kunnen loslaten – dat geldt ook voor christenen die zich later zijn gaan herkennen in Abraham. Ook zij worden geroepen om op weg te gaan.

–

Maar vandaag lezen we wat eerst kwam, nog voor God Abram riep. Want hoe plotseling dat ook klinkt, alsof het uit de hemel komt vallen, er gaat iets aan vooraf. Abrams roeping is een

⁴ [Naardense bijbel](#) (2014) – iets bewerkt.

⁵ Zie [YouTube](#).

⁶ [Naardense bijbel](#) (2014) – iets bewerkt.

⁷ Zie [YouTube](#). Uitleg bij het lied [staat bv. hier](#), met daarbij ook de oorspronkelijke tekst van Teresia van Avila.

waterscheiding, een definitieve breuk met het verleden zelfs, maar tegelijk komt het niet uit de lucht vallen.

Wat we hoorden van Abram...

*Mée neemt Abram: zijn vrouw Sarai
en Lot, de zoon van zijn broer,
al hun verwerf dat ze hebben verworven en
alle levende ziel
die ze zich eigen hebben gemaakt in Charan;
ze trekken weg
om te gaan naar het land van Kanaän
en ze kómen in het land van Kanaän.*

...dat horen we nu ook in vergelijkbare bewoordingen van Abrams vader Terach:

*Terach neemt Abram, zijn zoon, mee,
met Lot, zoon van Haran,
dus een kleinzoon van hem,
en Sarai, zijn schoondochter,
de vrouw van zijn zoon Abram;
en zij trekken met elkaar weg
uit Oer Kasdiem
om te gaan naar het land van Kanaän;
ze komen tot Charan en blijven daar.*

Door het verhaal zo te vertellen geeft de bijbel ons een duidelijke hint: zoek de verschillen. Ik zie twee belangrijke verschillen.

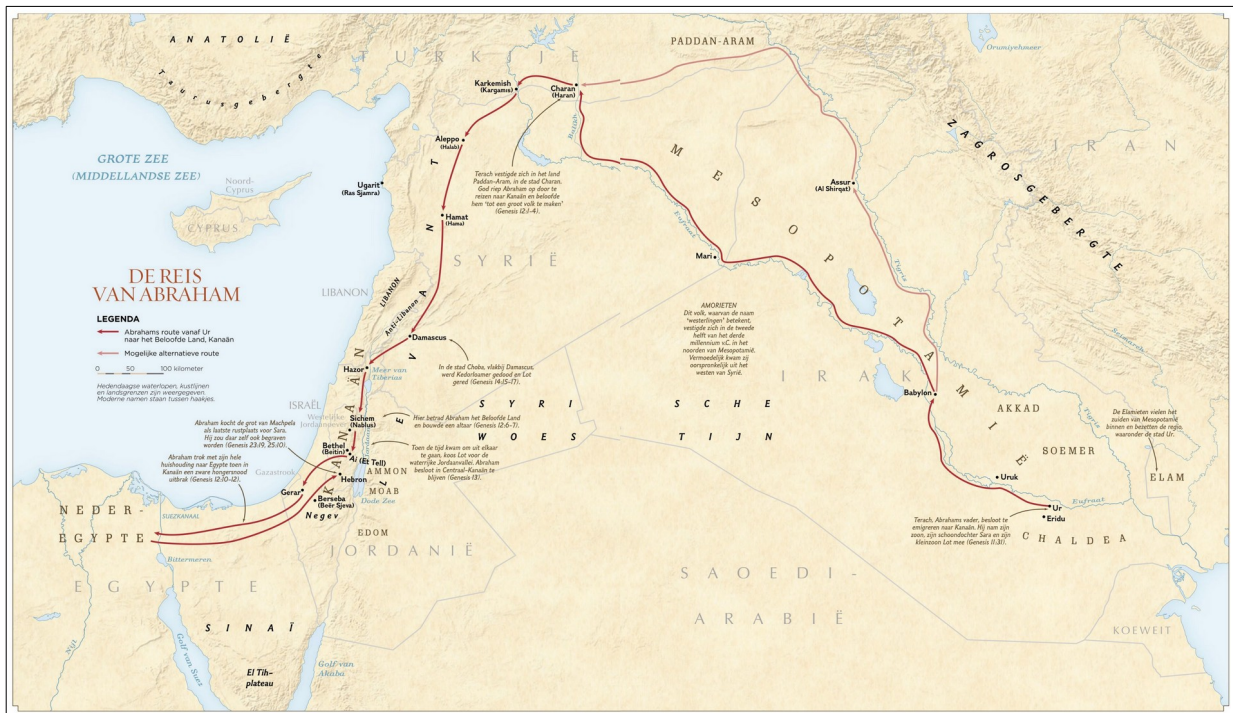
Terach trekt weg als een gezamenlijke onderneming: ze trekken met elkaar weg. Het familiehoofd beslist en de familie volgt. Wat ze er persoonlijk van vinden, doet er verder niet toe. Ze sluiten zich aan, ze conformeren zich. En dat is een heel verstandige strategie voor wie op weg gaan: sluit de rijen, zet de wagens in een beschermende kring, sta in voor elkaar. Want samen staan we sterk. *Concordia* – samenwerking, eendracht.⁸

Maar Terach bereikt zijn doel niet. Hij gaat op weg *om te gaan naar het land van Kanaän* – maar halverwege, in Charan, houdt hij het voor gezien en blijft daar zitten.

⁸ De Latijnse spreuk waaruit we de naam hebben gehaald komt uit het geschiedenisverhaal van de oorlog die de Romeinen in de 1^e eeuw v.C. voerden tegen de Numidische vorst Jugurtha (Sallustius, *Bellum Iugurthinum* 10,6). Kortweg vertalen we die meestal zo: 'eendracht maakt macht, tweedracht breekt kracht'. Dat was ooit de wapenspreuk van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, en is het nog steeds van bv. België en Zuid Afrika. Het staat ook in gouden letters op het stadhuis van Appingedam. Het origineel luidt voluit:

Concordia parvae res crescunt,
discordia maximae dilabuntur.

*Eendracht doet een kleine zaak groeien,
tweedracht laat het grootste uiteenvallen.*

Abrams 'missie' – om het in moderne taal te zeggen – komt dus helemaal niet uit de lucht vallen. Hij zet voort wat zijn vader allang is begonnen, maar niet voltooid. De roeping van Abram is niet domweg een breuk met het verleden; het is eerder een vernieuwing van een oude belofte. Abram gaat bewust zelf op weg.

Dit is nu typisch de bijbel. Die fietst vrolijk door al onze overzichtelijke schema's heen. Tegelijkertijd is de roeping van Abram iets ongehoord nieuws, iets dat alleen Abram persoonlijk kan kiezen en doen, maar het is óók de voortzetting van dat wat al vóór hem was begonnen.

Dat Abram van alles loslaat – economische zekerheid, bescherming van de familie, zijn eigen verleden – heeft zo steeds een keerzijde. Want onderweg wordt hij gezegend met kudden en bezit, koning Melchizedek zegent hem zelfs officieel. Abram blijkt als het nodig is heel goed zichzelf en zijn neef Lot te kunnen beschermen. En zijn familie vergeet hij evenmin. Later zal Abrams zoon Isaak, kleinzoon van Terach, trouwen met Rebekka, achterkleindochter van Terach. Steeds weer in het verhaal worden de familieverbanden uitgelegd.

Geroepen worden en op weg gaan heeft zo altijd twee kanten. Tegelijkertijd is het een breuk, iets nieuws, èn het is een voortzetting van wat eerder al in gang is gezet. Abram zal de vervulling van zijn roeping, Gods belofte van een eigen land, niet meemaken. Zijn zoon en kleinzoon ook niet. Eerst honderden jaren later en na een lange woestijnreis, zal het volk Israël eindelijk te Jordaan oversteken.

Maar het is zoals de rabbijnse wijsheid het zegt: 'Het wordt je niet opgelegd om de taak te voltooien, maar evenmin staat het je vrij om jezelf van die taak te ontslaan.'⁹ Iedereen die op weg gaat, legt een stuk van de totale weg af. Vóór ons zijn anderen eraan begonnen, ná ons gaan weer anderen ermee door. Wij moeten niet blijven hangen in het verleden; daar zit de

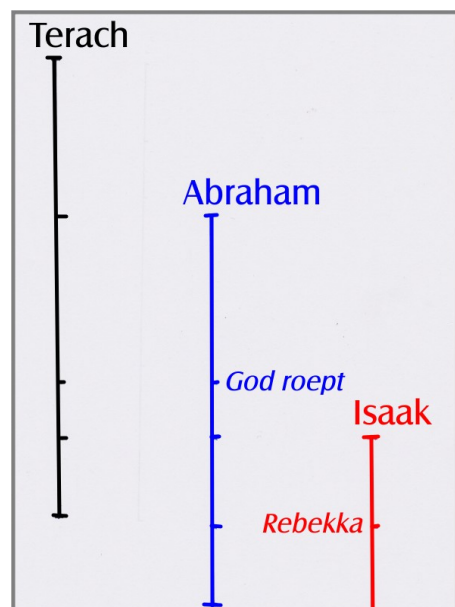
⁹ Aldus [rabbi Tarfon](#) (een tijdgenoot van Jezus) in [Pirke avot \('Spreekwoorden der vaderen'\)](#) 2,16.

breuk. Maar wij moeten niet denken dat we alles zelf hebben uitgevonden. En evenmin moeten we de illusie hebben dat wij het ook wel even zullen afmaken.

-

Er zit nog iets moois verstopt in de verhalen. Steeds weer worden de leeftijden genoemd. Terach wordt 205 jaar oud, Abraham 175 jaar. Hoe dat dan kan of wat de betekenis is van zulke hoge leeftijden, laat ik terzijde. Maar aan de hand van wat genoemd wordt kunnen we de levenslijnen van Terach, Abraham en Isaak naast elkaar zetten.

In het verhaal lezen we dat Terach stierf in Charan. Daarna volgt de roeping en uittocht van Abram. Maar chronologisch klopt dat niet, want als Abram op weg gaat is zijn vader 145 jaar oud en nog lang niet dood. Sterker nog: bij de geboorte van Isaak, als Abraham al 100 jaar is, leeft Terach nog steeds. Pas wanneer Rebekka trouwt met Isaak is hij al overleden.

Het nieuwe dat begint met Abram, en nogmaals begint met Isaak, staat dus in de tijd naast dat lange leven van Terach. Zo wordt ook op die manier duidelijk dat het nieuwe en het oude in werkelijkheid elkaar overlappen. Zoals ook bij Paulus het nieuwe leven in Christus al doorbreekt, terwijl het oude nog niet verdwenen is.

Wij zijn zo gewend om te denken in of-of-schema's. Oud is voorbij, want van vroeger, en nieuw is daarvoor in de plaats gekomen, want bedoeld voor morgen. En wat voorbij is, is voor nu niet goed meer. Of-of. De bijbel denkt veel dynamischer en daarom ook veel realistischer. Het oude, zelfs als wij het hebben losgelaten, zelfs als het gewoon zijn tijd gehad heeft, is toch niet zomaar verdwenen. Het is zelfs van belang.

Soms blijft het oude als een dierbare herinnering waaraan we ons kunnen ophalen. Soms geeft het oude methoden en kennis door die vandaag nog van nut is. Maar vaak zit het oude vooral in de weg, omdat het het nieuwe tegenwerkt. Dan moeten we het inderdaad wegdoen.

-

Als Jezus op weg gaat, is dat een weg van onderwijzen, verkondigen en helen. De mensen in de synagoge in Kafarnaüm¹⁰ zijn ondersteboven van dat onderwijs, dat wil zeggen van de

¹⁰ Voor de duidelijkheid: dat was een ander gebouw dan [de ruïnes van het indrukwekkende gebouw in Kafarnaüm](#) die vandaag nog bezocht kunnen worden. Dat gebouw dateerde uit de 4^e eeuw, de tijd dus van de Byzantijnse keizers. Naar verluid is die synagoge gebouwd op de fundamenten van die uit de tijd van Jezus, maar of de oude muurresten die zijn opgegraven inderdaad van dat huis van samenkomst zijn, is niet zeker. Ook over het 'huis van Petrus' daar vlakbij is geen historische zekerheid te geven. Hetgeen de Franciscanen er niet van weerhouden heeft om daarboven een enorme betonnen 'kapel' te bouwen...

manier waarop Jezus de geboden uitlegt. *Een nieuw onderricht, met gezag!* roepen ze in koor.¹¹

Maar waaruit blijkt dat nieuwe? Markus zegt geen woord over de inhoud van Jezus' onderwijs en uitleg, alleen dat hij het *met gezag* brengt. En dan komt die genezing van de man met de *onreine geest*. Misschien zit daar nu juist het nieuwe in? Of beter gezegd: de vernieuwing?

Wat is die *onreine geest*? Wij grijpen meteen naar het handboek met psychische aandoeningen.¹² Tja, op grond van wat de man zegt, komen we dan al snel uit bij een psychose met een religieuze inhoud. En oude psychiaters beschouwen religie sowieso nog als een geestelijke aandoening. Kortom, met onze moderne geneeskunde in de hand, kunnen we eigenlijk niks met dit verhaal. En Jezus houdt zich ook al niet aan de huidige therapeutische voorschriften.

Het dubbelzinnige is dat de man tegelijk *bezeten* wordt genoemd, terwijl hij precies weet te zeggen wie Jezus is en van wie zijn *gezag* komt. Ofwel: al heeft de man een psychisch probleem, hij is zeker niet gek.

Jezus spreekt de man in het geheel niet tegen. Maar over zaken die raken aan God, moet een mens heel voorzichtig spreken. Niet zo plompverloren schreeuwen. Die *onreine geest* laat de man meer zeggen dan hij kan of mag. En op die manier blokkeert die *onreine geest* de man om achter Jezus aan op weg te gaan. Hij schreeuwt 'Zo is het toch!' terwijl hij zou moeten vragen 'Zou het dat kunnen zijn?' Die woeste geest moet eruit.

En zo heelt Jezus die man. En daarin onthult zich zijn *gezag*. Zoals hij de woorden van God uitlegt, worden gewonde zielen geheeld en durven mensen zelf op weg te gaan. Dat is vernieuwing.

-

Wij worden geroepen op weg te gaan achter Jezus aan. Die weg is niet wezenlijk anders dan de weg van Abram. Ook wij zijn kinderen van Abraham. Op die weg moeten wij zeker nieuwe richtingen inslaan. Als we gewoon blijven doen wat we altijd al deden, zitten we net als Terach vast in Charan. Als we zomaar schreeuwen dat Jezus redt, lijken we verdacht veel op die man met zijn *onreine geest*. Wij moeten nieuwe wegen vinden naar het hart van velen.

¹¹ Het Griekse woord dat hier terecht met 'gezag' wordt vertaald is ἐξουσία (*exousia*) = 1. 'volmacht', 'verlof', 'bevoegdheid'; 2. 'macht' (op grond van een ambt), 'geestelijke macht'; 3. 'overvloed', 'praal'. Het leidt bij bijbelvertalers gemakkelijk tot het misverstand dat Jezus de 'machtigste' is, superieur in kracht, maar dat is in de grond van de zaak een heidense opvatting. Waar het om gaat is dat alles wat Jezus doet is gebaseerd op het Woord en daarmee de 'macht' van God. Jezus is geen superman, maar de ware mens die Gods beeld werkelijk weerspiegelt. Dat blijkt de man met de *onreine geest* precies te weten, want hij herkent Jezus als *de heilige van God*.

¹² Dat is tegenwoordig het dikke [DSM-5](#) (*Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*), dat in Nederland sinds 2017 dicteert wat iemand psychisch precies mankeert en wat de daarbij passende vergoeding is (of nou net niet, zoals een groep mensen met een specifieke aangeboren depressie tot hun grote ellende heeft ontdekt).

Maar van dat nieuwe zou er al eens meer kunnen bestaan dat we vermoeden. Het verleden moeten we achterlaten, maar niet weggooien. Waar anderen eerder begonnen zijn, mogen wij verder.

Dat geldt voor de kerk, evengoed als voor de samenleving. Beide staan voor enorme vragen. Vragen over waar God werkzaam is en hoe wij daaraan meewerken. Waar zijn kerkplekken die inderdaad een nieuwe weg verkennen? Maar de gevolgen van klimaatverandering, de uitwassen van de vrije markt of de onbarmhartigheid van ons zorgstelsel roepen zeer fundamentele vragen op.

Waar vinden wij ons beloofde land? Durven we er nog in te geloven? Zou God nog in ons geloven? Hoe voorkomen we dat het visioen van het land waarin recht en gerechtigheid heersen en leiders dienend zijn, dat dat visioen verzandt in technocratie of bureaucratie waardoor de ziel eruit gejaagd wordt? Hoe zorgen we dat welzijn weer het belangrijkste wordt? Wat is nu eigenlijk de kwaliteit van het leven? Vragen voor kerk en samenleving.

We moeten afleren om *niet* te dromen. We moeten leren dromen op een manier waardoor het nieuwe een kans krijgt. We moeten nooit zo dom zijn om onze droom te willen verwerkelijken. Dat zou een utopie worden. Maar het staat ons evenmin vrij om op te houden met dromen. Al was het maar omdat vóór ons anderen al hebben gedroomd over een goede wereld.

Amen.

Meditatief orgelspel

DIENST VAN HET ANTWOORD

Gebeden

Onze Vader

Bij de collecte

Slotlied : Lied 655: 1, 4, 5

Zegen